

toni parsons o životu, smrti i doručku

Preveo
Nenad Dropulić

■ Laguna ■

Naslov originala

Tony Parsons

TONY PARSONS ON LIFE, DEATH AND BREAKFAST

Copyright © Tony Parsons 2010

Translation Copyright © 2011 za srpsko izdanje, LAGUNA

*Dilanu Džonsu
od Roksi do večnosti*

UVOD

Dok sam se, kao propali muzički novinar, pitao šta ću s ostatkom dvadesetih godina, a da i ne spominjem ostatak života, zazvonio mi je telefon.

Zvala me je prijateljica iz jednog ženskog časopisa. Zanimalo ju je da li bih napisao nešto za njih. Hiljadu reči o „ozbiljnoj vezi“. Iz muškog ugla. Naravno da bih, rekao sam pre nego što je stigla da se predomisli. Računi su se gomilali i očajnički mi je trebao posao.

Taj telefonski poziv spasao mi je život.

Jer, kad sam seo da pišem o ozbiljnoj vezi za svoju drugaricu iz ženskog časopisa, otkrio sam svoju temu.

Seks. Ljubav. Očevi. Sinovi. Muškarci i žene – naročito oni – naša mučna potraga za ljubavlju i sve ono što činimo kad je nađemo.

Velika igra kojoj nema kraja.

Moja tema pre je bila muzika, ali to je nestalo do moje dvadeset pete godine. Muzičari koje sam poznavao, koje sam voleo, o kojima sam pisao, krenuli su dalje. Neki su

se okušali u Americi. Neki su umrli. Neki su pokušavali da sačuvaju zdravu pamet. Ali nikog više nije bilo tamo gde su bili nekada.

Došao sam u *Nju mjuzikal ekspres* s dvadeset dve godine, i to mi je bilo umesto studija ili služenja vojske. Ušao sam kao dečak, a izašao kao muškarac. A ako ne baš kao muškarac, onda kao dečak koji se mnogo drogira i koji je upoznao Debi Hari. No nisam ni mislio da će to trajati zauvek, pa se i završilo. S dvadeset pet godina bio sam nezaposleni siromašni otac. S dvadeset devet bio sam nezaposleni razvedeni siromašni samohrani otac. Kako god da se gleda, sve je išlo nizbrdo.

Napustio sam školu u šesnaestoj, nošen ludim nepraktičnim snom da ću postati pisac. Posle godina provedenih na bedno plaćenim poslovima i okončanih noćnom smenom u fabrici džina *Gordons*, dobio sam posao u časopisu *NME*. Zaposlili su me jer sam objavio roman pod naslovom *Klinci* – bilo je to nezrelo grozničavo smeće kakvo srećom obično ostaje zaključano u donjoj fioci šiparaca – i jer sam, što je bilo mnogo važnije, sjajno izgledao u jeftinoj kožnoj jakni.

Najzad sam postao pisac. Ali jedina stručna obuka koju sam prošao u muzičkom časopisu odnosila se na drogiranje sa zvezdama roka. Kako dodati džoint Bobu Marliju. Koja su pravila ponašanja na heroinskoj seansi kod Kita Ričardsa. Kako da ponudite amfetaminom Džonija Rotena a da ne prekršite etikeciju. Dok sam bio u *NME*, kreativno pisanje bilo je daleko beznačajnije od sposobnosti da se cele noći gluvari s Igijem Popom. Ja sam zaista želeo

da pišem, jedino sam u tome bio iole dobar, ali kad sam napustio *NME* otkrio sam da sam izgubio temu čak i ne obavivši šegrtovanje.

Tako je bilo do onog telefonskog poziva.

Napisao sam člančić o ozbiljnoj vezi. A onda su usledili novi telefonski pozivi, s istim zahtevima. Shvatio sam da mi se dopada da pišem o velikoj igri. O muškarcima. O ženama. O porodici. O očevima i sinovima. O muževima i ženama. O seksu i ljubavi i o tome šta biva kad se ne razlikuju na prvi pogled. I o onim divnim danima kada razlike i nema. O tome kako je kad se sve raspadne i kako ne prestajemo da se nadamo samo još jednoj prilici da sve popravimo. O tome kako je biti roditelj i kako je gledati starenje i smrt svojih roditelja. O tome kako nalazimo ljubav, a onda je negde zaturimo ili nam je neko otme.

Nisam bio ne znam kako dobro plaćen, ali sam zarađivao za život, jedva – a dugo pre toga nisam zarađivao za život.

Novac nije bio važan dok sam radio za *NME*. Posle raspusnih noći rokenrola, ja i Džuli Berčil – moja tadašnja devojka, kasnije žena i još kasnije bivša žena – često smo vraćali boce od limunade u obližnju prodavnicu, uzimali novac od kaucije, kupovali karte za metro i odlazili na posao cerekajući se kao dvoje srećnih derana koji žive baš kako i žele. Novac nam nije trebao, osim kaucija za boce od limunade čime smo plaćali metro.

A onda sam ušao u svet odraslih – sa ženom i detetom, s razvodom i slomljenim srcem, s pokvarenim bojlerom i računima koje nisam imao odakle da platim. Novac je

postao važan jer više nisam mogao da plaćam put kroz život bocama od limunade.

Zar nije grozno kad se to desi?

Mogao sam to s muzikom da produžim za još koju godinu. Bio sam još mlad. Još sam imao kožnu jaknu. Jan Djuri želeo je da pođem s njima na turneju po Americi, a momci iz grupe *Mednes* delovali su simpatično – ali čemu to? Glumio bih. Bendovi koje sam zaista voleo bili su negde drugde – na top-listama, na odvikavanju od heroina ili na snimanju teškog drugog albuma u Njujorku. Ostajanje na nogama tri dana i tri noći zaredom posle nekog vremena gubi privlačnost. A imao sam i sinčića. Odlazak u Ameriku s bendom ne bi bio kao nekad.

Iz svojih dana u *NME* najbolje pamtim kad sam pošao u *Spikizi* s nepoznatim mladim bendom po imenu *Kleš...* i kad nas nisu pustili da uđemo jer nismo bili dovoljno *kul*. Ni oni ni ja. Čak ni čitava ekipa iz časopisa ne bi zajedno nakupila *kul* koeficijent dovoljan da nas uvede u *Spikizi*. Zbog nečega mi je ta uspomena draža od svih ostalih. Ali ti dani su prohujali. A s njima i moja karijera.

Onaj telefonski poziv od prijateljice iz ženskog časopisa vratio mi je karijeru. Bilo je to sredinom osamdesetih godina, u vreme sjajno za časopise i novine. Iz sadašnjeg vremena čini se da su to bile poslednje godine procvata. Internet je bio udaljen još nekoliko godina, a trebalo je ispuniti sav taj silni prostor. Iako sam u početku tezgario samo za ženske časopise, ili na ženskim stranama nacionalnih novina, uskoro su se pojavili brojni časopisi za

muškarce u kojima se nije pisalo samo o ribolovu, fudbalu ili novom fordu mondeo.

Posle zapanjujućeg uspeha *Fejsa*, Nik Logan, moj nekadašnji urednik u časopisu *NME*, pokrenuo je *Arenu*, prvi britanski časopis za muškarce, i time otvorio put *Eskvajeru*, *Loudedu*, *FHM-u*, *Natsu* i *Britiš GQ* – odakle potiču mnogi članci uključeni ovde.

Dobio sam više od sredstava za život. Dobio sam samopouzdanje. Kad mi je majka umirala od raka, a moj sinčić više nije bio tako mali, bio sam potpuno razapet između predašnjih pokolenja i naraštaja koji dolaze. Nikada se nisam tako osećao – ni pre ni posle.

Nekako sam ukapirao taj životni krug, to što na kraju izgubimo svakoga – roditelji nam ostare i umru, deca nam odrastu i ostave nas. Iako nam to slama srce, nema ničeg prirodnijeg na svetu.

Znao sam da želim da napišem nešto o ovim običnim, ali neizmerno važnim događajima, nešto duže što bi se ponekome dopalo – a čak i ako se ne dopadne nikome osim meni, znao sam da prosto moram to da napišem. Tako je nastao roman *Čovek i dečak*.

Volim da pišem o svemu tome. O tome kako jedni drugima lomimo srca, ponekad sasvim bez namere. To me beskrajno opčinjava. To je najvažniji deo naših života. Pomaže mi da shvatim svet i moju ulogu u njemu.

Nikada nisam umeo da odaberem pravi trenutak. Bio sam mlad muž i otac, onda sam veći deo četvrte decenije života proveo kao samohrani otac, zatim sam upoznao

Juriko, u trideset osmoj se oženio i s četrdesetak ponovo postao otac. Bilo je to predivno istraživanje i mislim da pisac ne bi smeo da traži više od života.

Oduvek sam kupovao knjige koje su mogle nešto da kažu o velikoj igri – čak i ako ih nisam uvek čitao do kraja.

Mislim da na svetu ima mnogo ljudi poput mene. Mi želimo da shvatimo veliku igru, želimo da nađemo smisao svojih života – šta ima ljudskije od toga? – ali svesni smo da ne postoji čarobni priručnik koji sve objašnjava. Zato petljamo. Snalazimo se usput. S muževima i ženama, ljubavnicima i partnerkama, roditeljima i decom, susedkama i tipovima iz teretane.

Zato je ova knjiga napisana za ljude kao što sam ja, za radoznale duše koje su kupile *Muškarci su s Marsa, žene su s Venere* – ali su pročitale samo prvih pedeset stranica.

A naslov? Jutros sam sedeo na stepenicama hotelske sobe na Karibima sa svojom sedmogodišnjom kćeri i gledao mungosa kako juri guštera oko palme.

Jurili su se vekovima, činilo se, mada je verovatno trajalo svega minut ili dva – mungos gušteru tik iza repa, gušter trči da spase glavu. Nismo mogli da odvojimo pogled. Kao da smo Dejvid Atenboro.

Moja kći, sedmogodišnjakinja meka srca, vrlo je osetljiva na svaki nagoveštaj zlostavljanja životinja. Stalno mi govori da bi restorani brze hrane trebalo da koriste samo kokoške i krave koje su umrle od starosti.

„Ovo je tako surovo“, rekla je vrteći glavom dok su mungos i gušter zujali oko palme.

„Nije“, odvratio sam. „Mungos mora da lovi kako bi opstao. Nije to surovo – to je život i smrt.“

Pogledala me je sumnjičavo, i shvatio sam da je to slab odgovor. Objasnio sam joj da je taj trenutak neizmerno važan – a mungos se sve bliže primicao gušteru – ali ne i da je prirodan, da se nešto slično dešava svakog dana, i da nema izbora, da prosto mora da se dešava svakog dana.

Mungos je uhvatio guštera. Sve se okončalo za tren oka. Gledali smo mungosa kako sedi sam ispod palme i oblizuje se.

„A on mora da jede“, rekao sam. „Mungos ne može da poruči jelo u sobu.“

Moja kći je klimnula glavom.

„Život, smrt i doručak“, rekla je, nešto vedrije, kako mi se činilo.

Toni Parsons
Barbados, 2010.

MIT O SREDNJEM DOBU

Pozvali su me u jednu emisiju na radiju – znate, od onih u kojima grupa sredovečnih mlakonja iz srednje klase cvili kako je savremenom muškarcu teško kad mu se primakne životno poluvreme.

Kriza srednjeg doba – ta prastara otrcana fraza. Ta najobičnija prevara. Taj odrtaveli kliše.

I zamalo da odem u tu emisiju. Zato što mi je došlo da se popnem na krov radija i zaurlam: „Šta je vama, ljudi? Zar niste već shvatili? Zar se to ne vidi kao bore od smejanja na vašim licima?“

Kako zalaze u godine, muškarcima život postaje beskrajno i neizmerno jednostavniji.

Kriza srednjeg doba je mit. I ne samo to. Kriza srednjeg doba je laž. Život muškarca se samo poboljšava, sve je bolji kako godine odmiču. Srednje doba nije kriza. Srednje doba je vreme kad smo zagrejani. Kad imamo para u džepu. Kad

radimo posao koji volimo. Kad smo neodoljiva mešavina mladosti i iskustva. Kad umemo da nađemo klitoris bez pomoći interneta.

Neki tridesetdevetogodišnjak pobjegao je sa svojom sekretaricom, ili sa ženom svog suseda, ili sa striptizetom Letonkom. Pa šta? Neki četrdesetčetvorogodišnji direktor otišao je na službeni put i okusio nešto više od čokoladica iz sobnog bara. Pa šta? Neki pedesetogodišnjak je odlučio da svoj ford fijasko zameni za harli dejvidson. Pa šta?

Svi pedesetogodišnjaci koje poznajem imaju motocikl harli dejvidson. I svi su vrlo srećni. To nije kriza srednjeg doba. To je Moje Vreme. Vreme kada, prvi put u životu, radim tačno ono što mi se radi.

Ono što zovemo krizom srednjeg doba zapravo je vrlo bezazleno, zar ne? Menjamo žene, menjamo prevozno sredstvo, menjamo pantalone...

To ne znači da će sve uvek proći bez bola i suza. Striptizeta Letonka će te možda ostaviti, ili ćeš se zabosti motociklom u banderu, ili ćeš izgledati kao kreten u „dizelkama“ pripijenih nogavica – ja sam tako izgledao – ali u poređenju s otrovnim peharom mladosti, sve je ovo samo krigla slabog gorkastog piva.

Osim ako nije vodio krajnje zaštićen život, takozvana kriza srednjeg doba – u kakvom god obliku se pojavila – muškarcu je sitnica u poređenju s krizama koje preživljava u mladosti.

Kad se osvrnem na svoju mladost vidim... katastrofu.

Droge. Žene. Tuče. Piće. Kocke leda načinjene od suza onih kojima sam slomio srce. I često sve to zajedno za vreme samo jedne pauze za ručak.

I sećam se mrtvih prijatelja. Nisu umrli od raka i srčanog udara koji nas vrebaju kasnije u nemilosrdnom životnom krugu, nego od sirovog nasilja mladosti.

Gubili su živote u saobraćajnim nesrećama. Umirali su od droge. Moj prijatelj Džoni Tanders umro je u hotelu u Nju Orleansu s trideset osam godina – baš kad je trebalo da se priprema za neki kliše srednjeg doba. Da je poživio, bi li Džoni iskusio krizu srednjeg doba? Da li bi se grizao zato što mu trebaju za broj veće kožne pantalone ili zato što heroin nije više ukusan kao nekada?

Šta god da je čekalo Džonija u srednjem dobu, vrlo je pitomo u poređenju sa zaglušujućim ludilom onoga što se događalo pre.

I teško da bi bilo kriza.

Tako je za sve nas. Mladost nije šetnja parkom. Uvek je teža nego ono što nailazi kasnije. Tužno je, čak i tragično, kad se brak raspadne, kad vam se kosa povlači s čela brže nego karijera iz zenita, kad vam se ljubav ohladi i ubajati. Ali gledajte to s vedrije strane: zar je to zaista teže nego ono što ste pretrpeli kao šiparac i mladić? Želja za novim kolima, novom ženom ili novim načinom života – je li to zaista tako strašna kriza?

Meni se čini da nije.

Odakle uopšte potiče ta zamisao da čovek u životu dođe do tačke od koje je sve mirno i spokojno, kada više nema

nerazumnih strasti, neispunjenih čežnji i žudnje da se – poslednji put – seme prospe na zadnjem sedištu nekog neprikladnog vozila?

„Ne sanjaj više o spokojnom životu jer ga nikad nećeš upoznati“, pevala je grupa *Džem* u mojoj mladosti, i ja sam oduvek cenio mudrost tih reči.

Čovek nikad ne doživi trenutak potpuno lišen bilo kakvih nevolja. Kriza srednjeg doba nastala je iz zablude da ništa uzbudljivo ne treba da nam se desi kad se nađemo u uglu preko puta mladosti.

A to prosto nije tačno.

Šta je krenulo naopako otkako sam stasao? Ah, da, ono uobičajeno. Razvodio sam se. Oplakivao sam. Imao sam nevolja s novcem. Spavao sam s kim stignem. Žudeo sam za ženom bližnjeg svog. Žudeo sam za kolima bližnjeg svog. Žudeo sam za kosačicom bližnjeg svog. Još malo sam oplakivao. Imao sam još nevolja s novcem. Jesam li spomenuo želju?

Ali nijedna od tih sitnih domaćih noćnih mora, koje su počele pre moje tridesete i trajale desetak godina – ne može se smatrati krizom srednjih godina. Sve je to bilo samo... *ono što se dešava u životu*. A ono što te ne uništi, ojaćaće te – osim ako nije palica za bejzbol ili nešto slično.

U gotovo svakom pogledu, životno poluvreme je trenutak kada sve kreće kako treba. Razvedeš se, ali onda upознаš neku još ljupkiju i oženiš se njome. Roditelji ti umru, ali kako godine prolaze shvataš koliko si srećan što ti je ta žena bila majka, a taj čovek otac.

Uvidiš da to uopšte nije nikakva kriza srednjih godina, nego da prosto Majka Priroda radi ono što joj je posao – jako te štira među noge.

Kako vreme prolazi, neizbežno imaš više para nego u sedamnaestoj ili u dvadeset prvoj. Naravno, to ne znači da novčane nevolje u srednjem dobu ne postoje. Zato stisneš zube i daš sve od sebe i – vremenom – počne da se događa ono dobro. Ono najbolje.

Život mi je sada neizmerno bolji nego kad sam svakodnevno nosio martinke. U dvadeset drugoj živeo sam u garsonjeri bogu iza nogu i kad pada kiša morao sam da spavam na desnoj strani madraca jer je krov prokišnjavao. Čak i ako se sutra sve raspadne, ako zaboravim kako se zovem i ako mi se na neobrijanoj bradi budu zadržavale mrvice voćnog kolača, neću živeti bedno kao tada.

Mladost je teška za većinu nas. Drugačije je kod devojaka, ali momci su često usamljeni jer njihove vršnjakinje žele starije mladiće – momke s parama, momke s kolima, momke koji umeju da razgovaraju s njima.

Mladost je puna nemoći. Retko radimo posao koji želimo, i s dvadesetak godina čini nam se da nam život izmiče mnogo neumitnije nego s trideset ili četrdeset.

Kriza srednjeg doba? Mislite, kad radite ono što volite? Mislite na tavanicu koja ne prokišnjava i ženu koja vas voli? Mislite na ono kad imate para u džepu? I na ono kad se više ne vozite autobusom, nego vozite BMW X5 – a onda i njega zamenite za harli? Pa, ne zvuči mi loše ta kriza srednjih godina.

Nevolja je u tome što je društvo pobrkalo sredovečnog muškarca sa svežim lešom. Mnogo šta što se pripisuje krizi srednjeg doba zapravo su samo nagoveštaji da neko pokazuje prve znake života posle dosta godina.

Ne preporučujem, naravno, da čovek da svoje srce prvoj devojci koju upozna dovoljno mladoj da mu bude kći. I nije pametno da sedne na motocikl ne razmislivši prethodno o tome da može i pasti. Ali ako to učinite, ne prekorevajte sebe. To nije kriza srednjeg doba – to ste vi, još živi.

Moj otac je bio sredovečan u dvadesetj. Do tada je ubio mnogo ljudi i video mnoge kako umiru. Trup mu je bio vatromet ožiljaka. Sledećih četrdeset godina, sve dok nije umro u šezdeset drugoj, tvrdi crni oštri šrapneli od nemačke granate migoljili su mu se kroz noge. Još mlad, želeo je samo da radi, odgaja decu i obrađuje baštu.

Ali čak i moj tata, za kog mi se često činilo da mu je dosta spoljnog sveta, našao je u srednjim godinama novu strast.

Počeo je da jedri. Svake godine odlazio je u Kauz i ostavljao snažan utisak na otmene tipove svojim moreplovačkim veštinama. Je li to bila kriza srednjeg doba? Nije, to je samo moj stari ponovo otkrio svoju ljubav prema otvorenom moru i petljanju s čamcima i jedrima. To se samo moj stari setio da je još živ, ali da neće večito živeti. I, naravno, ovo je stvaralo znatno manje nevolja nego da je utekao sa striptizetom Letonkom.

Ne tvrdim da su srednje godine same po sebi bolje od mladosti. Ima mnogo strela i kamenica u srednjem dobu

– smrt je bliža, mamurluci duže traju, a lekari žele da vam opipaju prostatu kad god se sagnete da vežete pertle na patikama.

Ali otkud ta pomisao da u nekom trenutku života muškarac treba da obustavi potragu za ispunjenjem, da više ne traži smisao i da prestane da se zabavlja?

I kako smo to uvteli sebi u glavu da u nekom trenutku života nevolje prosto nestanu same od sebe, veze prestanu da se raspadaju a naša srca izgube sposobnost da uživaju i da se slome? To se dešava samo kad umremo, a do tada nam je život pun većih i manjih radosti i patnji, i uopšte nije važno imate li pivski stomak ili ste ravni kao daska.

Kriza srednjeg doba je mit smišljen da muškarce održi krotkima, uškopljenima i pomirenima. Kriza srednjeg doba ne postoji. Borite se protiv ovog mita. Kupite motocikl. Naučite da svirate bas gitaru. Popnite se na Himalaje. Nabavite porše 911. Naučite mandarinski. Zaljubite se. Ostavite posao. Zapravo, nemojte ostavljati posao – strasti koje ste knete u kasnijim godinama možete da zadovoljavate samo zato što više ne živite na škrtom mladalačkom budžetu.

A ima i mnogo sredovečnih žena koje razmišljaju o promenama – ili o tipu iz obližnje kuće. Mnogim ženama smučio se posao, ili iscedeni matori muž, i žele da igraju tango u Buenos Ajresu pre nego što umru. I zašto ne? Neka bukne plamen u vašim očima i nemirnim udovima. Ostavite muža. Odletite u Argentinu. Uživajte u svakom sendviču. Dugo ćete biti mrtve.

No krizom srednjih godina nazivamo samo ono kada muškarac, na primer, razmisli i odluči da više ne želi da bude ovlašćeni knjigovođa. Da želi da poljubi božje lice.

Trebalo bi da svi možemo poljubiti božje lice, bilo da je u obliku većeg motora, mlađe ljubavnice ili ustalasanog mora. Kako drugačije da odgovorimo na svoju smrtnost?

Nema leka za smrt, nema starosnog ograničenja za mašta-nje i nema bekstva od onoga što jesmo i što ćemo zauvek biti – smrtna bića sklona greškama, puna ljubavi i čežnje.

A ako vam mlada ljubavnica slomi srce, ako padnete s harlija ili ako se razočarate u Buenos Ajresu – ako napravite budalu od sebe – pa, muškarci su to oduvek radili i uvek će raditi.

To nije kriza srednjeg doba.

To je samo najnovija glupost u dugom nizu gluposti.

2

KAD HULIGANI PSUJU

Pre ili kasnije naći ćete se u tom položaju. Možda za deset godina. Možda već večeras. Ali desiće se, budete uvereni, a kad se desi imaćete izbor od samo dva zaista bitna dugmeta na svojoj biološkoj komandnoj tabli.

Udri ili beži.

Možda ćete biti u baru. Možda u restoranu. To može da se desi u dnu vaše ulice ili na tropskom ostrvu. Možda ćete stajati pred svojom kućom. Mesto nije važno. Ovako će to biti: suočićete se s neprikladnim ponašanjem koje ugrožava vaše najdraže. Sa ebanjem i čkaranjem i vrlo slikovitim seksualnim razgovorom. Znate kako je to. I u tom trenutku moraćete da odlučite – da li da nešto kažem?

Ili da ćutim?

A ovo je najstrašnije. Ovo je suština. Nećete biti sami. Bićete u društvu – s devojkom ili ženom, s decom, makar